

:

( )

: شهریور ۱۴۰۲

: سازمان تجارت جهانی، صندوق‌های ثروت ملی، جاده توسعه عراق، شرکت نفت امارات، انرژی‌های تجدیدپذیر هوشمند، بانک اروپایی بازسازی و توسعه

: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرست)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	تحولات جهانی
۸	تحولات منطقه‌ای
۱۹	پژوهش‌های تازه
۲۱	کتاب تازه

تحولات جهانی

پایبندی آمریکا به سازمان تجارت جهانی از نگاه چینی

وزارت بازرگانی چین (MOC) اخیراً برای اولین بار گزارشی در مورد پایبندی ایالات متحده به سازمان تجارت جهانی (WTO) منتشر کرد. این گزارش عملکرد ایالات متحده را در زمینه پیروی از قوانین سازمان تجارت جهانی بررسی کرده و نسبت به اقدامات سیاستی ایالات متحده که قوانین تجاری چندجانبه را تضعیف می‌کند هشدار داده است. در این گزارش تحریم‌های یک‌جانبه، استانداردهای دوگانه در سیاست‌های صنعتی و اختلال در زنجیره‌های صنعتی و عرضه جهانی به عنوان مصادیق اقدامات منفی آمریکا بر شمرده شده است. از منظر گزارش، اقدامات نگران‌کننده آمریکا، ۱۱ حوزه از جمله موانع تعرفه‌ای و غیر تعرفه‌ای، یارانه‌های صنعتی، یارانه‌های کشاورزی، راه‌حل‌های تجاری، استانداردها و مقررات فنی، تجارت خدمات و حقوق مالکیت معنوی را شامل می‌شود. از منظر گزارش، ایالات متحده نه تنها به طور انتخابی احکام سازمان تجارت جهانی را اجرا کرده است، بلکه انتصاب اعضای جدید هیئت استیناف را نیز ناممکن کرده است، اقدامی که منجر به «فلج شدن» مرجع استیناف شد. وزارت بازرگانی چین استدلال می‌کند که ایالات متحده سابقه طولانی در انجام اقدامات یک‌جانبه علیه سایر اعضای تحت پوشش به اصطلاح «امنیت ملی»، «حقوق بشر» و «انتقال اجباری فناوری» دارد و همچنین دیگران را مجبور به تبعیت از سیاست‌های دیپلماتیک و غیرقانونی خود کرده است. علاوه بر این، ایالات متحده سیاست‌های یارانه‌ای انحصاری و تبعیض آمیز را اجرا کرده و توسعه صنعتی سایر کشورها را از طریق ابزارهایی مانند کنترل صادرات مختل کرده است.

وزارت بازرگانی چین معتقد است که سیاست‌های تجاری آمریکا به آشفتگی و تکه‌تکه شدن زنجیره‌های صنعتی و عرضه دامن زده است. آمریکا تلاش کرده از اقدامات تعرفه‌ای یک‌جانبه برای طراحی مجدد زنجیره‌های صنعتی و تجاری با محوریت خود استفاده کند و سیاست را به طور گسترده وارد فرایندهای زنجیره‌های ارزش نماید.

گزارش تأکید دارد که آمریکا به‌عنوان بزرگ‌ترین اقتصاد جهان و بنیان‌گذار مهم و ذینفع اصلی سیستم تجاری چندجانبه، باید با رعایت قوانین، احترام به تعهدات خود و حفظ اقتدار و اثربخشی سیستم تجاری چندجانبه، الگویی برای دیگران باشد. در نهایت وزارت بازرگانی چین تأکید کرده این کشور مانند همیشه ارتباط و همکاری نزدیک با همه طرف‌ها را حفظ خواهد کرد، به طور کامل و عمیق در اصلاح سازمان تجارت جهانی مشارکت خواهد کرد و برای ارتقای سیستم تجاری چندجانبه برای ایفای نقش بزرگ‌تر در حکمرانی اقتصاد جهانی همکاری خواهد کرد.

شایان ذکر است که آمریکا همواره سیاست تجاری چین را ضد جهانی شدن و ضد تجارت آزاد به معنای واقعی می‌داند و استدلال می‌کند مفاهیم توخالی مانند «برد-برد» که چینی‌ها در دیپلماسی اقتصادی خود پیوسته به کار می‌برند در عمل به معنای دوبار بردن آنها و شرکت‌هاشان و دوبار باخت طرف‌های مقابل است.

پمپ بنزینی با بمب اتم

جوزپ بورل، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا اخیراً گفته که روسیه یک کوتوله اقتصادی است، مانند پمپ بنزینی که صاحبش بمب اتم دارد. او مدعی شده اقتصاد روسیه در مقایسه با دیگر بازیگران اصلی ژئوپلیتیک کوچک است. چنین تعبیری در مورد روسیه حکایت از نگرانی اساسی اتحادیه اروپا از وابستگی به منابع انرژی روسیه دارد.

از منظر وی پکن برخلاف مسکو یک "بازیگر ژئوپلیتیک واقعی" است که نباید دست کم گرفته یا منزوی شود، اما روسیه به دلیل وابستگی به صادرات انرژی از نظر اقتصادی بسیار ضعیف است. بورل مدعی شده که روسیه تهدیدی برای امنیت اتحادیه اروپا است و در پیامد جنگ اوکراین این تهدید اکنون پشت مرزهای اروپاست. این اولین بار نیست که روسیه با پمپ بنزین مقایسه می‌شود. در سال ۲۰۱۴، جان مک کین گفته بود که روسیه «پمپ بنزینی است که خود را به شکل یک کشور درآورده است». او گفته بود که دولت مدرن نهادی بسیار پیچیده‌تر از یک صادرکننده انرژی است. دولت روسیه به وابستگی خود به نفت و گاز اذعان کرده، اما برای تنوع بخشیدن به منابع درآمد و کاهش سهم صادرات منابع طبیعی در بودجه خود تلاش کرده است. در تابستان امسال، ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، در سخنرانی خود در مجمع بین‌المللی اقتصادی در سن پترزبورگ، گفت که این کشور توانسته وابستگی خود را به درآمد انرژی در سال جاری کاهش دهد و اشاره کرد که این اتفاق به دلیل توسعه قوی بخش تجارت و خدمات است.

پیش‌بینی افزایش رشد اقتصادی روسیه

بر اساس آخرین پیش‌بینی‌های منتشر شده توسط بانک مرکزی روسیه، رشد تولید ناخالص داخلی این کشور تا پایان سال جاری، به ۲,۵ درصد خواهد رسید. این در حالی است که پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول برای رشد تولید ناخالص داخلی روسیه در سال ۲۰۲۳، ۱,۵ درصد بوده که البته نسبت به پیش‌بینی‌های سابق که در آوریل، ۰,۷ درصد و در ژانویه ۰,۳ درصد اعلام شده بود، افزایش داشته است. شایان توجه است که پیشتر بانک مرکزی روسیه اعلام کرده بود که سلسله اقداماتی را در جهت احیای اقتصاد روسیه در دست اجرا دارد. اخیراً این بانک، اجرای آن را تکمیل کرد و اعلام کرد که بر اساس اقدامات انجام شده، انتظار می‌رود تولید ناخالص داخلی این کشور در آینده به تدریج افزایش یابد. بر اساس

گزارش وزارت توسعه اقتصادی، اقتصاد روسیه در سه ماهه دوم سال جاری نسبت به سال گذشته، ۴,۸ درصد رشد داشته است. همچنین اقتصاد کشور از آوریل تا ژوئن، نسبت به مدت مشابه سال گذشته، رشد ۴,۶ درصدی را تجربه کرده است.

نفت روسیه همچنان گزینه اقتصادهای بزرگ آسیایی

بر اساس گزارشی که اخیراً توسط اوپک منتشر شده، روسیه همچنان در ماه ژوئن، به عنوان بزرگترین صادرکننده نفت به هند و چین باقی مانده است. بر اساس محاسبات اوپک، روسیه حدود ۲۰ درصد از کل واردات نفت چین را در دوره گزارش به خود اختصاص داده است و برای شش ماه متوالی، بزرگترین تأمین کننده نفت خام چین باقی مانده است. عربستان سعودی، به عنوان دومین تأمین کننده بزرگ نفت چین، ۱۵ درصد از کل واردات این کشور را به خود اختصاص داده است و مالزی، با تأمین حدود ۱۱ درصد از نیاز چین، رتبه سوم را دارد.

بر اساس داده‌های گمرک، واردات نفت خام چین از روسیه در ماه ژوئن، به بالاترین حد خود و به حجم ۱۰,۵ میلیون تن رسیده است که نسبت به ماه مشابه سال گذشته، بیش از ۴۰ درصد افزایش داشته است. واردات نفت چین نسبت به ماه می، ۵ درصد افزایش یافته و به ۱۲,۷ میلیون بشکه در روز رسیده است.

از سوی دیگر روسیه، ۴۵ درصد از واردات نفت خام هند را در ماه ژوئن به خود اختصاص داد؛ رخدادی که این کشور را به بزرگترین تأمین کننده نفت هند تبدیل کرد. در رتبه‌های بعدی، عراق با عرضه حدود ۱۷ درصدی و عربستان با تأمین ۱۶ درصد از واردات نفت هند، قرار دارند. در دوره این گزارش، مجموع واردات نفت هند نسبت به ماه می، ۳ درصد کاهش یافت و به ۴,۷ میلیون بشکه در روز رسید. بر اساس اطلاعات منتشر شده توسط وزارت صنعت و تجارت هند، در پنج ماه نخست سال جاری، صادرات نفت روسیه به هند، به ۳۷ میلیون تن افزایش یافته که بیشتر از حجم صادرات در کل سال ۲۰۲۲ است.

این نکته حائز اهمیت است که هر دو کشور هند و چین، نفت روسیه را با تخفیف‌های سنگینی که سال گذشته توسط مسکو تعیین شد، خریداری می‌کنند. پس از اینکه روسیه خریداران سنتی غربی خود را به دلیل تحریم‌ها از دست داد، تلاش‌های گسترده‌ای را برای راه‌یابی به بازارهای جدید انجام می‌دهد. پس از تحریم کشورهای گروه ۷ و تعیین سقف قیمتی برای نفت روسیه در سال گذشته، این کشور به ناچار جریان نفت خود را به آسیا تغییر جهت داد.

کاهش صادرات گاز روسیه از طریق خطوط لوله

بر اساس آخرین پیش‌بینی‌های منتشر شده توسط گروه مشاوره استراتژی Yakov & Partners¹، صادرات

گاز روسیه در سال جاری تا ۳۴ درصد نسبت به سال گذشته کاهش خواهد یافت. این در حالی است که صادرات گاز روسیه از طریق خطوط لوله در سال ۲۰۲۲، حدود ۵۰ درصد نسبت به سال ۲۰۲۱ با کاهش روبرو شده بود و از ۲۰۶ میلیارد متر مکعب در سال ۲۰۲۱، به ۱۲۲ میلیارد متر مکعب رسیده بود. کارشناسان برای سال جاری، پیش‌بینی می‌کنند که صادرات گاز روسیه از طریق خط لوله، به ۸۰ میلیارد متر مکعب کاهش خواهد یافت که علت عمده آن، از دست دادن بازار اتحادیه اروپا عنوان شده است. هر چند که بر اساس برخی پیش‌بینی‌ها، کاهش اجباری تولید گاز روسیه در سال ۲۰۲۳ در پی از دست دادن اتحادیه اروپا، به عنوان یک بازار صادراتی کلیدی برای این کشور، حجم صادرات گاز روسیه را حتی می‌تواند تا ۳۰ میلیارد متر مکعب کاهش دهد.

درآمد صادرات گاز روسیه در سال ۲۰۲۲، به ۱۳۸ میلیارد دلار افزایش یافت که دلیل اصلی آن، افزایش سرسام‌آور قیمت سوخت در اتحادیه اروپا و عدم اطمینان در مورد امنیت انرژی بود. اما اینگونه پیش‌بینی می‌شود که درآمد حاصل از صادرات گاز روسیه برای سال جاری، با کاهش ۶۸٫۸ درصدی به ۴۳ میلیارد دلار کاهش یابد که علت عمده آن، ناشی از کاهش قیمت سوخت و کاهش حجم فروش ذکر شده است. علاوه بر این، تحلیلگران پیش‌بینی می‌کنند که درآمد سالانه صادرات گاز روسیه تا سال ۲۰۳۰، تنها به ۵۵ میلیارد دلار برسد.

پس از اعمال تحریم‌ها، عرضه گاز روسیه به اتحادیه اروپا تنها از طریق اوکراین و یکی از دو رشته خط لوله ترکیب استریم انجام می‌شود. رشته دوم خط لوله نیز به منظور انتقال گاز به ترکیه مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد؛ این در حالی است که صادرات گاز طبیعی روسیه به چین، از طریق خط لوله سیبری با افزایش مواجه شده است.

تحولات منطقه‌ای

دارایی ۴ تریلیون دلاری صندوق‌های ثروت ملی کشورهای شورای همکاری خلیج فارس

گزارش اخیر اس‌اند‌پی گلوبال در مورد رتبه‌بندی اعتباری حاکی از آن است که صندوق‌های ثروت ملی کشورهای شورای همکاری در دوره طلایی خود به سر می‌برند و ۵ صندوق از صندوق‌های این کشورها در فهرست بزرگترین صندوق‌های ثروت ملی در جهان قرار دارد. در حال حاضر مجموع دارایی صندوق‌های ثروت ملی کشورهای شورای همکاری خلیج فارس، ۳۷ درصد از کل دارایی صندوق‌های ثروت جهان را تشکیل می‌دهد که طی دو سال گذشته ۲۰ درصد افزایش یافت و به ۴ هزار میلیارد دلار رسید. در این گزارش آمده که صندوق سرمایه‌گذاری عمومی عربستان، سازمان سرمایه‌گذاری ابوظبی (ADIA)، سازمان عمومی سرمایه‌گذاری کویت، سازمان سرمایه‌گذاری قطر (QIA) و موسسه سرمایه‌گذاری دبی (ICD)،

صاحب دارایی‌های تحت مدیریتی در حدود ۳,۳ هزار میلیارد دلار هستند.

این گزارش می‌افزاید که در شرایط دشوار فعلی، صندوق‌های ثروت ملی در کشورهای شورای همکاری، به محیط جذابی برای سرمایه‌گذاری تبدیل شده‌اند؛ در همین راستا در سال ۲۰۲۲، حدود ۸۳ میلیارد دلار نقدینگی جدید وارد این صندوق‌ها شد. شایان توجه است که صندوق‌های ثروت ملی شورای همکاری، عملکرد فوق‌العاده‌ای را در ۳ ماهه نخست سال جاری ثبت کردند.

آغاز تجارت با یوان میان عراق و چین

اخیرا بانک عراقی «الجنوب» اعلام کرد که مبادلات بانکی خود با یوان چین را آغاز کرده و در مورد شروع مبادلات بانکی یورویی خود به منظور تسهیل مبادلات تجاری، کاهش فشار ناشی از فرآیند خروج دلار از بازار و رفع انحصار از فرآیندهای بانکی با دلار، ابراز آمادگی کرد. این بانک اخیرا با افزایش سرمایه خود به بیش از دو برابر، یعنی ۵۱۰ میلیارد دینار، از بالاترین سرمایه در میان بانک‌های خصوصی عراق برخوردار است و دارایی‌های نقدی آن نیز به یک تریلیون و ۴۶۱ میلیارد دینار می‌رسد. شایان توجه است که این بانک از ابتدای سال جاری تا پایان ژوئن، ۱۱۲ فقره اعتبار بانکی به مبلغ یک میلیارد و ۲۳۹ میلیون دلار پرداخت کرده است.

چین در پی نقش آفرینی در پروژه راهبردی جاده توسعه عراق

چین اخیرا پیشنهادی برای مشارکت در پروژه راهبردی جاده توسعه به وزارت حمل و نقل عراق ارائه داده است. پروژه راهبردی جاده توسعه، پروژه مکمل بندر بزرگ فاو و بزرگترین پروژه در عراق به شمار می‌رود که شامل خط راه‌آهن دوخطه و جاده‌ای مدرن، مطابق با آخرین فناوری‌ها می‌شود. پروژه جاده توسعه، از اهمیت ملی و جهانی بالایی برخوردار بوده و هر شرکتی به دنبال یافتن سهمی در اجرای این پروژه است. چین به عنوان مهمترین سرمایه‌گذار در زیرساخت‌های حمل و نقلی در خاورمیانه تلاش دارد در این پروژه نقش کلیدی ایفا نماید. در حال حاضر، پروژه جاده توسعه عراق در مرحله بررسی طراحی‌های اولیه مختلفی است که ارائه شده‌اند. علاوه بر این، شرکت‌های تخصصی در حال بررسی خاک، برای کسب اطلاعات لازم جهت طراحی راه آهن و اتوبان هستند. طول جاده این پروژه ۱۲۰۰ کیلومتر است که از بندر فاو آغاز و به مرز عراق و ترکیه در منطقه فیشخابور ختم می‌شود؛ خط آهن این پروژه نیز از ده استان عراق عبور می‌کند. این خط ریلی، دوطرفه است و قطارهای آن با انرژی برق کار می‌کند، همچنین با تازه‌ترین فناوری‌ها طراحی شده و از تمامی ابزارهای ایمنی و وسایل ارتباطی نوین نیز برخوردار است. مراحل اجرایی این پروژه که به عنوان مسیر عبوری مهمی از عراق به بازارهای اروپا به شمار می‌رود، طی سه مرحله انجام خواهد شد که مرحله نخست احداث خط آهن و بزرگراه در سال ۲۰۲۸ آماده بهره برداری می‌شود.

بر اساس پیش‌بینی‌ها، این پروژه در مرحله نخست، ظرفیت جابجایی حدود ۱۵ میلیون مسافر، ۳,۵ میلیون کانتینر و ۲۲ میلیون تن کالا در سال را دارا خواهد بود. درآمد حاصل از جابجایی کالاها، سالانه حدود ۴ میلیارد دلار و از جابجایی مسافران، حدود ۸۵۰ میلیون دلار پیش‌بینی می‌شود.

مجموع هزینه اجرای این پروژه، حدود ۱۷ میلیارد دلار تخمین زده می‌شود که از این مبلغ، ۱۰,۵ میلیارد دلار برای اجرای پروژه خط راه آهن و ۶,۵ میلیارد دلار به منظور احداث پروژه بزرگراهی، صرف خواهد شد. در همین راستا عراق به منظور معرفی این پروژه، کنفرانسی با حضور وزرای راه کشورهای منطقه طی هفته‌های پیش رو برگزار خواهد کرد.

توسعه روابط امارات و چین بر محور انرژی

شرکت ملی نفت امارات، اخیراً در زمینه توسعه شبکه سوخت‌رسانی جت در چین با دولت این کشور به توافق رسیده است، توافقی که حاکی از روابط رو به رشد چین با امارات متحده عربی است. مدیرعامل این شرکت، توافق اخیر را با استراتژی امارات در تأمین تقاضای فزاینده جهانی برای انرژی قابل اعتماد، همسو دانست.

با این توافق، امارات متحده شبکه سوخت‌رسانی جت خود را به شهرهای استراتژیک و برخی از پرتودرتین فرودگاه‌های چین از جمله پکن، شانگهای، گوانگژو، شنژن و چنگدو گسترش خواهد داد. شایان توجه است که ۳۰۰ فرودگاه در ۲۵ کشور در سراسر دنیا از جمله خاورمیانه، آفریقا، آسیای جنوب شرقی و اروپا به شبکه سوخت‌رسانی امارات متصل شده‌اند و قرار است که به زودی آسیای شرقی نیز به این شبکه متصل شود.

این توافق اخیر، نمونه دیگری از پیشرفت روابط انرژی بین امارات و چین در سال ۲۰۲۳ است. پیشتر و در ماه مارس، قراردادی میان شرکت ملی نفت فلات قاره چین و امارات در مورد صادرات ۶۵ هزار تن گاز طبیعی مایع (LNG) صورت گرفت. علاوه بر این حدود یک ماه بعد، شرکت انرژی هسته‌ای امارات در ماه آوریل سه توافقنامه را با سازمان‌های انرژی هسته‌ای چین امضا کرد تا صنعت هسته‌ای امارات متحده عربی را توسعه دهد؛ امری که حاکی از روابط در حال تحول در زمینه انرژی میان دو کشور است. علاوه بر این چین، بزرگترین شریک تجاری امارات متحده عربی به شمار می‌رود؛ ارزش تجارت غیرنفتی بین دو کشور در سال ۲۰۲۲ با رشد ۱۸ درصدی مواجه شد و از ۲۶۴,۲ میلیارد درهم یا ۷۲ میلیارد دلار، فراتر رفت؛ این رقم در سال ۲۰۲۱، ۲۲۳,۸ میلیارد درهم، معادل ۶۱ میلیارد دلار، بود.

علاوه بر همکاری‌های چین و امارات در زمینه انرژی، آنها در زمینه املاک و مستغلات نیز دارای منافع مشترک و همکاری هستند؛ در همین راستا، معاملات خریداران چینی املاک در امارات در فوریه سال جاری

نسبت به ماه مشابه در سال ۲۰۲۲، افزایش ۴۰ درصدی یافته است. در واقع چین جزء سه خریدار برتر املاک در دبی است. بالاترین ارزش معاملاتی فروش در دبی، به چین اختصاص دارد. ذکر این نکته نیز قابل توجه است که بر اساس گزارش بازار املاک و مستغلات دبی Snapshot H1 2023 که در اواخر ژوئیه منتشر شد، دبی شاهد «سرمایه‌گذاری قابل توجه» از سمت روسیه و کشورهای مستقل مشترک‌المنافع در نیمه نخست سال ۲۰۲۳ بوده است؛ در سه ماهه دوم سال جاری، خریداران چینی نیز در این لیست قرار گرفته‌اند.

سرمایه‌گذاری ۲۱ میلیارد دلاری عربستان در پاکستان ؟

بر اساس گزارش رسانه‌ها، عربستان به دنبال خرید سهام یک معدن مس و یک پالایشگاه نفت در پاکستان است. در حال حاضر مذاکرات خرید سهام یک معدن بزرگ ۷ میلیارد دلاری مس در پاکستان، میان دو کشور در جریان است. شرکت بریک گلد^۱ کانادا در حال توسعه این معدن مس در غرب پاکستان است. علاوه بر این، مذاکرات احداث یک پالایشگاه نفت عربستان در پاکستان به مرحله نهایی خود رسیده است که به گفته مقامات دو کشور، احتمالاً تا ۱۴ میلیارد دلار هزینه داشته باشد. اخیراً هیئت تسهیل‌کننده سرمایه‌گذاری ویژه پاکستان، با پیشنهاد سرمایه‌گذاری کشورهای شورای همکاری خلیج فارس در ۲۸ پروژه به ارزش میلیاردها دلار به از جمله ساخت سد دیامیر-بهشاشا و عملیات معدنی در پروژه اصلی «ریکو دیق» در منطقه چاگای در استان بلوچستان پاکستان، موافقت کرده است. مجموع سرمایه‌گذاری‌های مورد نیاز برای پروژه‌های تأیید شده توسط عربستان سعودی، امارات، قطر و بحرین از ۲۸ میلیارد دلار فراتر می‌رود و شامل پروژه ساخت یک پالایشگاه نفت است که غول انرژی عربستان، آرامکو، مسئولیت آن را برعهده دارد. طرح‌های مصوب هیئت تسهیل‌کننده سرمایه‌گذاری ویژه پاکستان، بر بخش‌های غذا، کشاورزی، فناوری اطلاعات، معدن، نفت و انرژی‌های نو متمرکز است. علاوه بر این، پاکستان و چین در مورد سرمایه‌گذاری ۶۲ میلیارد دلاری در کریدور اقتصادی چین و پاکستان توافق کرده‌اند، اما تا کنون کمتر از ۲۸ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در این زمینه انجام شده است. در همین راستا پاکستان، پروژه ساخت سد دیامیر-باشا را به عنوان اولویت خود برای سرمایه‌گذاری به چین پیشنهاد داده است.

مذاکرات روسیه و قطر در مورد تجارت با ارزهای ملی

با توجه به روابط اقتصادی رو به رشد میان روسیه و قطر، مقامات روسیه اخیراً پیشنهاد استفاده از ارزهای ملی در تسویه حسابهای تجاری را با دوحه مطرح کرده‌اند، ایده‌ای که در حال مذاکره است.

پروژه‌های مشترک میان روسیه و قطر، به ارزش بیش از ۱۶۰ میلیارد روبل یا ۷,۲ میلیارد ریال قطر (۱,۹ میلیارد دلار) در حال انجام است. علاوه بر این، حجم تجارت روسیه و قطر در حال رشد بوده و در سه ماهه اول سال ۲۰۲۳ به ۱۹,۲۳ میلیون دلار رسیده است.

از سوی دیگر، همکاری میان روسیه و قطر در زمینه حمل‌ونقل و لجستیک به ویژه در اجرای کریدور حمل‌ونقل بین‌المللی شمال- جنوب نیز در دستور کار دو کشور قرار دارد. روسیه در راستای ارتقای تجارت با کشورهای خلیج فارس مکانیسم‌های پرداخت جایگزین را پیگیری می‌کند. در واقع روسیه و شرکای تجاری آن در میان کشورهای در حال توسعه، پس از اعمال تحریم‌ها علیه روسیه، تلاش‌های خود را در جهت کاهش استفاده از سیستم مالی غرب و جایگزینی دلار و یورو با ارزهای ملی برای تسویه حسابهای تجاری افزایش داده‌اند.

سرمایه‌گذاری ۳,۶ میلیارد دلاری امارات در صنعت گاز

اخیراً شرکت ملی نفت ابوظبی^۱، قراردادی به ارزش ۳,۶ میلیارد دلار به منظور توسعه پالایشگاه گاز طبیعی منعقد کرده است. بر اساس این قرارداد، سرمایه‌گذاری مشترکی بین شرکت ملی تولید نفت^۲، متعلق به صندوق دولتی^۳ (ADQ) با شرکت Tecnicas Reunidas اسپانیا^۴ صورت می‌پذیرد. هدف از این توافق، احداث تأسیسات جدید پالایش گاز است تا امکان عرضه بهینه گاز به مجتمع صنعتی رویس در منطقه غربی الظفره پایتخت را فراهم نماید. امارات به عنوان بخشی از این پروژه، قصد افزایش ۴۰ درصدی استحصال اتان از تأسیسات خشکی موجود در مجموعه حبشان و همچنین افزایش بهره‌برداری از مواد اولیه موجود و انتقال آن از طریق یک خط لوله ۷۵ مایلی (۱۲۰ کیلومتری) انتقال میعانات گاز طبیعی را دارد.

بیش از ۷۰ درصد از منافع اقتصادی این پروژه، به امارات متحده عربی باز می‌گردد. نکته حائز اهمیت دیگر این است که شرکت ملی نفت ابوظبی، قصد جذب و استخدام یک تیم ۵۰ نفره از معامله‌گران وال استریت را به منظور تنوع بخشیدن و گسترش تجارت حدود ۵۰ میلیارد دلاری خود در خارج از کشور دارد. استراتژی این شرکت، پیگیری خریدهای چند میلیارد دلاری از جمله در بخش غیر نفتی است. در همین راستا، تیم سرمایه‌گذاری این شرکت که توسط کلاوس فروهلیش، مدیر ارشد سابق مورگان استنلی اداره می‌شود، به

1 - Abu Dhabi National Oil Company's gas entity)ADNOC(

2 - National Petroleum Construction Company

3 - State fund ADQ

4 - Spain's Tecnicas Reunidas

دنبال عقد قرارداد بزرگی با شرکت پتروشیمی برزیلی OMV, Braskem اتریش و شرکت شیمیایی آلمانی Covestro است.

اخیرا دارایی‌های بین‌المللی شرکت نفت امارات (ADNOC) افزایش یافته و این شرکت به بخش بالادستی گاز در مدیترانه شرقی و آسیای مرکزی وارد شده و تلاش‌های خود را به منظور دستیابی به محصولات پتروشیمی در خارج از خاورمیانه افزایش داده است.

ذکر این نکته نیز حائز اهمیت است که شرکت نفت امارات، پس از عقد قراردادی با شرکت انرژی دولتی آذربایجان^۱ و شرکت توتال انرژی فرانسه، ۳۰ درصد از سهام میدان گازی آبشوران در دریای خزر را به دست آورد. بر اساس این قرارداد، هر یک از دو شرکت انرژی دولتی آذربایجان و شرکت توتال انرژی فرانسه، صاحب ۳۵ درصد از میدان گازی آبشوران خواهند بود.

علاوه بر این، غول نفتی دولتی و شرکت Occidental Petroleum که مستقر در ایالات متحده است، در اول آگوست موفق به عقد یک توافقنامه همکاری استراتژیک به منظور بررسی فرصت‌های سرمایه‌گذاری بالقوه در مراکز جذب و هاب‌های ذخیره‌سازی دی‌اکسیدکربن در امارات متحده عربی و ایالات متحده شدند. این توافق منجر به تسریع سرمایه‌گذاری تا ۱۰۰ میلیارد دلاری دو کشور تا سال ۲۰۳۵ در پروژه‌های انرژی پاک و مدیریت کربن خواهد شد.

سرمایه‌گذاری مشترک اسرائیل و عربستان در زمینه انرژی‌های تجدیدپذیر

با وجود اینکه عربستان و اسرائیل، روابط رسمی با یکدیگر ندارند، اخیرا شرکت SolarEdge S&P 500 که در هرتزلیا مستقر است، اعلام کرده در حال شکل دهی به یک سرمایه‌گذاری مشترک با شرکت Ajlan Bros Holding & مستقر در ریاض به منظور توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر است.

این سرمایه‌گذاری مشترک با هدف توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر هوشمند در عربستان سعودی صورت می‌پذیرد. این اقدام در راستای سند چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان سعودی و با هدف رفع وابستگی اقتصادی این کشور به نفت از طریق تنوع بخشیدن به جریان‌های درآمدی، قابل تحلیل است.

در چارچوب این سرمایه‌گذاری مشترک، خدماتی از مجموعه‌ای از سیستم‌های شرکت اسرائیلی به منظور تولید، ذخیره‌سازی و مدیریت انرژی و همچنین مدل‌سازی سایت و مشاوره انتقال انرژی به مشاغل عربستانی ارائه خواهد شد. در واقع قرار است که شرکت اسرائیلی به کسب و کارهای محلی در عربستان سعودی در زمینه انتقال سریع از سوخت‌های فسیلی به انرژی خورشیدی پاک و رسیدن به اهداف بلندپروازانه در زمینه انرژی تجدیدپذیر کمک کند.

از زمانی که چندین کشور عربی از جمله بحرین و امارات پس از امضای توافق‌نامه ابراهیم در سپتامبر ۲۰۲۰، اقدام به عادی‌سازی روابط خود با اسرائیل کردند، مسیر عادی‌سازی روابط اسرائیل با عربستان سعودی در جریان است. در همین راستا، از زمان امضای این توافق‌نامه، عربستان سعودی به خطوط هوایی اسرائیل مجوز استفاده از حریم هوایی این کشور را در پروازهای با مقصد امارات و بحرین، صادر کرده است.

علاوه بر این، بر اساس گزارش برخی از رسانه‌ها، با وجود عدم عادی‌سازی در عرصه سیاسی، فرصت‌های تجاری بیشتری میان دو طرف در حال گشایش است. در همین راستا، اسرائیل با عربستان سعودی و سایر کشورهای حاشیه خلیج فارس به منظور ایجاد یک مسیر زمینی که انتقال کالا در منطقه را تسهیل می‌کند، همکاری می‌کند.

ترکیه و مصر در پی تجارت ۱۵ میلیارد دلاری

اخیرا وزرای صنعت و تجارت ترکیه و مصر با یکدیگر بر سر افزایش حجم مبادلات تجاری بین دو کشور از ۱۰ به ۱۵ میلیارد دلار در پنج سال آینده به توافق رسیدند. این توافق در پی سفر اخیر وزیر تجارت و صنعت مصر به ترکیه بعد از ۱۰ سال به دست آمد و ماحصل مذاکرات آنها در کمیته مشترک به منظور گسترش پوشش توافق‌نامه تجارت آزاد بین دو کشور است.

وزرای دو کشور بر تقویت همکاری‌های مشترک و ارائه کلیه تسهیلات لازم به سرمایه‌گذاران به توافق رسیدند. علاوه بر این دو وزیر، استفاده از ارزهای محلی در تجارت دوجانبه را مورد بررسی قرار دادند. در حال حاضر، حجم سرمایه‌گذاری ترکیه در بازار مصر، ۲ میلیارد دلار برآورد شده است؛ این در حالی است که ارزش پروژه‌هایی که توسط پیمانکاران ترکیه در مصر در حال اجرا است، به ۱,۲ میلیارد دلار رسیده است.

صادرات ترکیه به مصر، شامل: ماشین‌آلات، جواهرات، کک نفتی، محصولات نساجی، پوشاک و فرش می‌شود و عمده صادرات مصر به ترکیه را گاز، پلیمرهای پروپیلن، الکل‌های غیر حلقوی، پنبه، نخ، الیاف اصلی و محصولات میانی برای صنعت پوشاک ترکیه، پلاستیک‌ها از جمله پلیمرها، لاستیک‌ها و سلول‌های باتری تشکیل می‌دهد.

شایان ذکر است که بخش قابل توجهی از تجارت مصر و ترکیه را نهاده‌هایی تشکیل می‌دهد که برای تولید سایر کالاها مانند مواد خام، کالاهای نیمه تمام یا واسطه‌ای و کالاهای سرمایه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ امری که حاکی از وجود تجارت درون صنعتی مستحکم میان دو کشور است.

خیز قزاقستان و افغانستان برای گسترش همکاری‌های تجاری

قزاقستان و افغانستان سلسه گفتگو‌هایی را به منظور گسترش همکاری‌های تجاری فیمابین آغاز کرده‌اند. در همین راستا و در نشست ماه اوت میان دو کشور، معاون نخست وزیر و وزیر تجارت قزاقستان به منظور تقویت همکاری‌های فیمابین، پیشنهاد بهره‌برداری از پتانسیل خانه تجارت قزاقستان در هرات و همچنین افتتاح دفتر تجارت افغانستان در قزاقستان را ارائه کرد.

در نشست قبلی میان مقامات افغانستان و قزاقستان در ماه آوریل، گسترش دامنه تعاملات اقتصادی از ۱ میلیارد دلار فعلی به ۳ میلیارد دلار مورد تأکید دو کشور قرار گرفته بود. حجم عمده (۹۰ درصد) صادرات قزاقستان به افغانستان را محصولات فرآوری شده تشکیل می‌دهد. دو کشور در مورد اضافه شدن کالاهای دیگری بجز آرد و گندم از جمله فلزات، کودهای معدنی، چاودار و کتان به تفاهم رسیدند. اخیراً اولین محموله نوشیدنی‌های انرژی‌زا، محصولات آردی و کود شیمیایی تولید قزاقستان به افغانستان ارسال شد. در زمینه واردات روغن آفتابگردان و منسوجات از این کشور نیز در بازار افغانستان رغبت وجود دارد.

جریان ناخالص سرمایه‌گذاری از افغانستان به اقتصاد قزاقستان از سال ۲۰۰۵، به حدود ۱۱٫۷ میلیون دلار رسیده است و ۵۲ سرمایه‌گذاری مشترک اقتصادی در قزاقستان صورت گرفته است.

شایان ذکر است که ازبکستان، ۲۰ درصد تخفیف بر تعرفه حمل غلات و آرد به افغانستان از طریق ایستگاه راه‌آهن گالابا قائل شده، اما هر دو کشور افغانستان و قزاقستان بر ضرورت کاهش تعرفه حمل و نقل غلات از طریق خاک ازبکستان و تاجیکستان به افغانستان، تأکید دارند و معتقد هستند که میزان این تعرفه همچنان بالا است.

موضوع توسعه راه‌های تجاری موجود و ایجاد راه‌های جایگزین برای تامین کالا برای افغانستان، در دستور کار مذاکرات بین دو کشور قرار دارد. در واقع قزاقستان با هدف تقویت صادرات به افغانستان، به دنبال ایجاد یک مسیر جایگزین و سودآورتر، از طریق خاک ترکمنستان است. در همین راستا قزاقستان به دنبال دریافت ۱۰ درصد تخفیف بیشتر از ۳۰ درصد تخفیف موجود برای تعرفه ترانزیتی در خاک ترکمنستان است که ارسال کالا از طریق گذرگاه مرزی ترکمنستان و افغانستان در ترغندی را تسهیل کند. با توجه به سود متقابل افزایش حجم انتقال کالا در مسیر ترانس افغانی، قزاقستان به دنبال کاهش هزینه بالای حمل و نقل محموله‌های فله است و پیشنهاد کاهش تعرفه محموله‌های فله قزاقستان به افغانستان به ۲۰۰ دلار را ارائه کرده است. علاوه بر این، همکاری در سایر پروژه‌های اقتصادی در افغانستان به ویژه در بخش‌های حمل و نقل، معدن، مخابرات و کشاورزی مورد توجه مقامات قزاقستان قرار دارد. در همین راستا در ماه آوریل، اپراتور ملی مخابرات قزاقستان تحت عنوان «قزاق تلکام»، قراردادی را به منظور تامین تجاری اینترنت

فیر نوری با افغانستان به امضا رساند. همکاری در زمینه آموزشی نیز مورد توجه دو کشور قرار دارد. در همین راستا قزاقستان، پیشنهاد افزایش تعداد دانش‌آموزان مشغول به تحصیل افغان در قزاقستان را ارائه کرده است. در حال حاضر، ۱۳۰ دانشجو از افغانستان در دانشگاه ملی الفارابی قزاقستان (KazNU) در حال تحصیل هستند که هر ساله ۳۰ نفر جدید نیز به این میزان اضافه می‌شود.

چراغ سبز افغانستان به سرمایه‌گذاری ترکیه

اخیرا ملا عبدالغنی برادر، معاون اقتصادی نخست وزیر افغانستان، به ترکیه سفر کرد و با مقامات ترکیه در مورد توسعه روابط دوجانبه، تجارت، ارتباطات منطقه‌ای، همکاری‌های اقتصادی، ایجاد اتاق تجارت مشترک، گشایش مسیر هوایی و ایجاد فرصت برای سرمایه‌گذاری در افغانستان به مذاکره پرداخت. ملا برادر اعلام کرد که زمینه خوبی برای سرمایه‌گذاری ترکیه در بخش‌های کشاورزی، تولید انرژی، زیرساخت‌ها، صنعت، ارتباطات و سایر حوزه‌ها در افغانستان فراهم شده است.

این در حالی است که به عقیده برخی از بازرگانان افغان، به منظور رشد تجارت و افزایش صادرات میان افغانستان و ترکیه، رفع چالش‌های تجاری موجود میان دو کشور ضرورت دارد. در همین راستا، می‌توان به اجرای قوانین سخت‌گیرانه در گمرک ترکیه اشاره نمود. علاوه بر این، تسهیل ترانزیت کالا از افغانستان به اروپا و آسیا از طریق ترکیه، می‌تواند منجر به افزایش صادرات افغانستان شود.

شتاب رشد اقتصادی در آسیای مرکزی

بر اساس آخرین پیش‌بینی که توسط بانک اروپایی بازسازی و توسعه انجام شده، نرخ رشد تولید ناخالص داخلی آسیای مرکزی که در سال ۲۰۲۳، معادل ۵٫۲ درصد پیش‌بینی شده، در سال ۲۰۲۴، افزایش یافته و به رقم ۵٫۴ درصدی خواهد رسید؛ امری که آسیای مرکزی را به سریع‌ترین منطقه در حال رشد در سال ۲۰۲۳ تبدیل خواهد کرد.

با وجود آشفته‌گی‌های ژئوپلیتیک جهانی، رشد اقتصادی کشورهای آسیای مرکزی در پی افزایش توجه به این منطقه و افزایش مشارکت با سایر کشورها، افزایش یافته است؛ امری که برای تمامی کشورهای آسیای مرکزی، به ویژه قزاقستان مزایای فراوانی به همراه خواهد داشت. در همین راستا، آسیای مرکزی در سال ۲۰۲۲، موفق به برگزاری تعداد زیادی اجلاس سطح بالا، از جمله با چین، هند، روسیه و اتحادیه اروپا شد. روند گسترش تعامل با سایر کشورها در سال ۲۰۲۳ نیز تداوم داشته است؛ به نحوی که سران کشورهای آسیای مرکزی در نشستی که در چین و در ماه می شرکت کردند؛ اولویت‌های خود در مشارکت با اتحادیه اروپا را تشریح و در ماه جولای همکاری خود با کشورهای خلیج فارس را تقویت کردند. نکته حائز اهمیت آنکه قزاقستان نقش اصلی را در تقویت این تحولات ایفا کرده است.

شایان توجه است که با تغییر جریان‌های تجاری و لجستیکی، منطقه آسیای مرکزی مورد توجه بسیاری از کشورها قرار گرفته است. علت اصلی آن، برخورداری از موقعیت جغرافیایی مناسب آن است که به عنوان هاب حمل‌ونقل استراتژیک بین روسیه و چین عمل می‌کند.

مسیرهای کلیدی، از جمله کریدورهای ترانس خزر و شمال- جنوب که از مزایای زمانی و هزینه‌ای قابل توجهی برخوردار هستند، از منطقه آسیای مرکزی عبور می‌کنند؛ آسیای مرکزی که از نظر استراتژیک بین اروپا و آسیا واقع شده است، از پتانسیل عظیمی در زمینه تجارت و توسعه اقتصادی برخوردار است.

در همین راستا مطالعه‌ای که توسط کمیسیون اروپا و بانک اروپایی بازسازی و توسعه (EBRD) انجام شده، حاکی از این امر است که به منظور فعال کردن پتانسیل حمل و نقل آسیای مرکزی و تقویت اتصال منطقه‌ای، تقویت شبکه مرکزی ترانس خزر (CTCN) یک ضرورت است. اتحادیه اروپا به منظور شکل‌دهی به آینده حمل‌ونقل منطقه آسیای مرکزی، ارائه کمک‌های فنی، ظرفیت‌سازی و فرصت‌های مالی برای بازسازی زیرساخت‌ها و همچنین تقویت راه‌کارهای حمل‌ونقل پایدار، ارتقای پیشرفت اقتصادی و همکاری‌های منطقه‌ای، نقش مهمی ایفا می‌کند.

برخی از کارشناسان، علت افزایش توجه به آسیای مرکزی را ناشی از رشد اقتصادی پایدار آن در میان آشفته‌گی‌های ژئوپلیتیک موجود می‌دانند. در همین راستا، رشد تجارت درون منطقه‌ای کشورهای آسیای مرکزی طی دو دهه اخیر، با یک جهش روبرو بوده و منجر به رشد تولید ناخالص داخلی سالانه ۶٫۲ درصدی شده است.

قزاقستان از سال ۲۰۰۰، تعاملات منطقه‌ای و بین منطقه‌ای را فعالانه آغاز کرده است، به نحوی که در حال حاضر این کشور به تنهایی، ۸۰ درصد از کل حجم تجارت متقابل منطقه را به خود اختصاص داده است. در همین راستا، حجم تجارت قزاقستان با ازبکستان در سال ۲۰۲۲، به حدود ۵ میلیارد دلار افزایش یافته و برنامه‌ریزی‌هایی به منظور ارتقای آن در میان مدت به ۱۰ میلیارد دلار انجام شده است. علاوه بر این، حجم تجارت میان قزاقستان و قرقیزستان، به ۲ میلیارد دلار رسید.

عامل مهم دیگر در رشد اقتصادی آسیای مرکزی، بازار رو به رشد منطقه است؛ در طول دو دهه گذشته، جمعیت آسیای مرکزی با رشد ۴۰ درصدی، به ۸۰ میلیون نفر رسیده است که همراه با بهبود شاخص‌های کلان اقتصادی بوده است.

نکته مهم دیگر، وجود پلتفرم‌های گفتگوی سازنده در منطقه آسیای مرکزی است که بستر آن در اوایل دهه ۲۰۰۰ فراهم شد. این چارچوب از آن سال تاکنون، بستر دیدار و گفتگو میان کشورهای منطقه با سایر کشورها را فراهم کرده است؛ اولین دیدارها در قالب C5+1 با ژاپن و کره انجام شد و در حال حاضر این

چارچوب به گونه‌ای گسترش یافته که شامل مذاکرات با ایالات متحده در سال ۲۰۱۵، روسیه در سال ۲۰۱۹ و چین در سال ۲۰۲۰ نیز شده است.

در واقع، گسترش فضای همکاری، فرصت‌های اقتصادی جدیدی را برای منطقه به‌ویژه با کشورهای حوزه خلیج فارس فراهم کرده است؛ در همین راستا، تقویت همکاری‌های بین منطقه‌ای می‌تواند منجر به گسترش فعالیت‌های اقتصادی، جذب سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی شود.

میزبانی عربستان سعودی از مرکز ارتقای اکوسیستم جغرافیای جهانی

کمیته کارشناسان سازمان ملل متحد در مدیریت اطلاعات مکانی جهانی^۱ (UN-GGIM) میزبانی عربستان سعودی از مرکز ارتقاء اکوسیستم جهانی سازمان ملل متحد^۲ را به اتفاق آرا مورد تصویب قرار داد. در واقع این مرکز، یک پلتفرم ضروری به منظور بررسی آینده مدیریت اطلاعات مکانی با بهره‌گیری از روش‌های کیفی، نوآورانه و پیشرفته، به منظور دستیابی به رشد، نوآوری و توسعه پایدار است. مأموریت اصلی این مرکز، افزایش مشارکت جهانی در مدیریت اطلاعات مکانی در شرایط جدید جهانی در آینده است.

از جمله وظایف این مرکز، هدایت تحقیق و توسعه در زمینه ادغام داده‌های مکانی با سیستم‌های پیشرفته دیجیتال، هوش مصنوعی، دوقلوهای دیجیتال^۳ و اینترنت اشیا^۴ به منظور ایجاد یک محیط جغرافیایی پایدار در آینده است. همچنین این مرکز، میزبان انجمن‌های بین‌المللی با هدف توسعه تحقیقات در ایجاد یک محیط مناسب به منظور دریافت اطلاعات، جذب ایده‌ها و تجربیات است که در این راستا، با کارشناسان سازمان ملل نیز برای پیشبرد این اهداف در سطح محلی، منطقه‌ای و جهانی همکاری انجام می‌دهد. از دیگر وظایف این مرکز، توسعه برنامه‌های آموزشی و ایجاد ظرفیت‌ها و تخصص علمی است.

رئیس اداره کل بررسی و اطلاعات مکانی (GEOSA)^۵ عربستان، این برنامه را همسو با اهداف چشم‌انداز عربستان سعودی عنوان کرد که هدف از آن، گسترش دامنه ارائه خدمات الکترونیکی از سوی دولت است؛ این امر با هدف درج اطلاعات جغرافیایی به منظور پشتیبانی از مسائل بهداشتی، آموزشی و سایر خدمات دولتی است.

علاوه بر این وی، نه تنها ایفای نقش عربستان در ریاست کمیته عربی کارشناسان سازمان ملل متحد برای مدیریت اطلاعات مکانی را شاهدی بر مشارکت فعال این کشور در سازمان‌های بین‌المللی در زمینه نقشه برداری و اطلاعات مکانی دانست، بلکه آن را گامی در جهت آگاهی و همسویی این کشور با آخرین یافته‌های علمی روز دنیا مفید برشمرد؛ امری که منجر به پیشگامی عربستان در این زمینه شده است.

1 - Global Geospatial Information Management (UN-GGIM)

2 - Geospatial Ecosystem Centre of Excellence

3 - digital twins

4 - Internet of Things

5- President of the General Authority for Survey and Geospatial Information (GEOSA)

قابل توجه است که عربستان سعودی به نمایندگی از GEOSA در اولین نشست کمیته عربی کارشناسان سازمان ملل متحد برای مدیریت اطلاعات مکانی که در فوریه ۲۰۱۵ در ریاض برگزار شد، به عنوان رئیس کمیته عربی کارشناسان سازمان ملل متحد برای مدیریت اطلاعات مکانی انتخاب شد. علاوه بر این، در ششمین نشست کمیته عربی که در فوریه ۲۰۱۹ در جدّه برگزار شد، عربستان سعودی مجدداً به ریاست و به عنوان دبیرخانه کمیته عربی کارشناسان مدیریت اطلاعات مکانی انتخاب شد.

پژوهش های تازه

چشم انداز جهانی بخش کشاورزی تا ۲۰۳۲

اخیراً فائو با همکاری سازمان همکاری و توسعه گزارش مفصل ۳۵۹ صفحه‌ای چشم‌انداز کشاورزی جهانی طی یک دهه آینده را بررسی کرده‌اند. این گزارش، ارزیابی جامعی را از چشم‌انداز بازارهای کشاورزی جهانی در دهه آینده ارائه می‌دهد و منبعی ضروری برای سیاست‌گذاران، مشاغل و کشاورزان است که به دنبال درک چالش‌ها و فرصت‌های پیش رو هستند. نکات این گزارش می‌تواند برای فعالان بخش خصوصی ایران در این حوزه‌ها نیز مفید باشد. با توجه به اهمیت این گزارش ارزشمند، نکات کلیدی آن در ادامه ارائه شده است:

۱. پیش‌بینی می‌شود که تولید جهانی کشاورزی در دهه آینده ۱,۳ درصد در سال افزایش یابد که به دلیل کاهش پیش‌بینی‌شده رشد جمعیت و درآمد سرانه، سرعت کمتری نسبت به دهه قبل دارد.
۲. انتظار می‌رود افزایش هزینه‌های کود، قیمت‌های کالاهای کشاورزی را بالا ببرد و قیمت گندم و ذرت را به‌ویژه تحت‌تاثیر قرار دهد.
۳. پیش‌بینی می‌شود که مصرف جهانی غذا در دهه آینده به میزان ۱,۳ درصد در سال افزایش یابد که ناشی از رشد جمعیت در کشورهای در حال توسعه است.
۴. چین و هند دو محرک بزرگ تقاضای جهانی غذا باقی خواهند ماند و تقریباً نیمی از افزایش مصرف جهانی غذا در دهه آینده را به خود اختصاص خواهند داد.
۵. پیش‌بینی می‌شود که بخش دام در دهه آینده سریع‌تر از بخش کشاورزی رشد کند که ناشی از افزایش درآمد و شهرنشینی در کشورهای در حال توسعه است.
۶. پیش‌بینی می‌شود تولید گوشت در دهه آینده ۱,۶ درصد در سال افزایش یابد و گوشت طیور و گوشت خوک بیشترین رشد را به خود اختصاص دهند.

۷. پیش‌بینی می‌شود تولید لبنیات در دهه آینده ۱,۴ درصد در سال افزایش یابد و پنیر و ماست بیشترین رشد را به خود اختصاص دهند.
۸. پیش‌بینی می‌شود تولید ماهی در دهه آینده ۱,۷ درصد در سال افزایش یابد و آبزی پروری بیشترین رشد را به خود اختصاص دهد.
۹. پیش‌بینی می‌شود که تجارت جهانی کالاهای کشاورزی در دهه آینده سالانه ۱,۵ درصد افزایش یابد که ناشی از افزایش درآمد و شهرنشینی در کشورهای در حال توسعه است.
۱۰. چین و هند دو تاجر بزرگ کشاورزی در جهان باقی خواهند ماند و تقریباً نیمی از تجارت جهانی کشاورزی را به خود اختصاص می‌دهند.
۱۱. ایالات متحده، اتحادیه اروپا و برزیل سه صادرکننده بزرگ کالاهای کشاورزی در جهان باقی خواهند ماند.
۱۲. خاورمیانه و شمال آفریقا همچنان بزرگترین واردکنندگان کالاهای کشاورزی در جهان خواهند بود.
۱۳. پیش‌بینی می‌شود آفریقا در دهه آینده سریع‌ترین رشد را در مقیاس جهانی به عنوان واردکننده محصولات کشاورزی تجربه کند.
۱۴. انتظار می‌رود تغییرات اقلیمی تاثیر قابل توجهی بر تولید محصولات کشاورزی و امنیت غذایی در دهه آینده داشته باشد.
۱۵. انتظار می‌رود که رویدادهای شدید آب و هوایی، مکرر و شدیدتر شوند و باعث تلفات محصول و تلفات دام شوند.
۱۶. انتظار می‌رود افزایش دما باعث کاهش عملکرد محصول در برخی مناطق و افزایش عملکرد در مناطق دیگر شود.
۱۷. انتظار می‌رود تغییرات در الگوی بارش، آبیاری محصولات کشاورزی را در برخی مناطق دشوارتر کند.
۱۸. انتظار می‌رود افزایش سطح دریا باعث آبگرفتگی مناطق کشاورزی ساحلی و اختلال در ماهیگیری شود.
۱۹. سازگاری کشاورزی با تغییرات آب و هوایی برای تضمین امنیت غذایی جهانی در دهه آینده ضروری است.

۲۰. دولت‌ها، کسب‌وکارها و کشاورزان باید برای توسعه و اجرای شیوه‌های کشاورزی هوشمند و سازگار با تغییرات آب و هوا با یکدیگر همکاری کنند.

کتاب تازه: تهاجم روسیه به اوکراین و امنیت غذایی جهانی^۱

«تهاجم روسیه به اوکراین و امنیت غذایی جهانی» کتابی است که پیامدهای جنگ روسیه و اوکراین را بر امنیت غذایی جهانی و منطقه‌ای تجزیه و تحلیل می‌کند. کتاب با تجزیه و تحلیل آسیب‌پذیری جهانی برای شناسایی آسیب‌پذیرترین مناطق و کشورها شروع می‌شود. منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا (MENA) به دلیل وابستگی زیاد به واردات مواد غذایی در برابر شوک‌های تجاری آسیب‌پذیر است. نویسندگان شواهد توصیفی ارائه می‌کنند که نشان می‌دهد چگونه سیستم‌ها و سیاست‌های غذایی بر آسیب‌پذیری در برابر شوک قیمت در کشورهای منتخب MENA تأثیر می‌گذارند.

افزون بر این، کتاب درس‌هایی از بحران‌های غذایی قبلی را مرور کرده و باید‌ها و نبایدهای اجرایی را برای محافظت از آسیب‌پذیرترین کشورها و خانواده‌ها در کوتاه‌مدت شناسایی می‌کند و در عین حال گزینه‌های سیاستی بلندمدت برای تنوع بخشیدن به غذا را برجسته می‌کند. نویسندگان همچنین تأثیرات فوری و بلندمدت جنگ روسیه در اوکراین را بر امنیت غذایی جهانی بررسی می‌کنند. نویسندگان همچنین اثرات بالقوه درگیری بر قیمت‌های جهانی غذا و جریان‌های تجاری، و همچنین پاسخ‌های سیاستی مورد نیاز برای کاهش این تأثیرات را تحلیل می‌کنند. نویسندگان توصیه‌هایی را برای تامین امنیت غذایی در پیامد جنگ اوکراین ارائه می‌کنند که می‌تواند برای ایران نیز مفید باشد. برخی از توصیه‌های سیاستی عبارتند از:

۱. تنوع بخشیدن به منابع غذایی و سرمایه‌گذاری در تولید مواد غذایی در داخل برای کاهش اثرات شوک‌های تجاری.
۲. ترویج سیاست‌های تجاری باز و شفاف برای تضمین امنیت غذایی جهانی.
۳. رسیدگی به علل ریشه‌ای درگیری برای دستیابی به امنیت غذایی بلندمدت.
۴. درس گرفتن از بحران‌های غذایی قبلی، محافظت از آسیب‌پذیرترین خانواده‌ها در کوتاه‌مدت و در عین حال اجرای گزینه‌های سیاستی بلندمدت برای تنوع بخشیدن به مواد غذایی.
۵. افزایش سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه برای بهبود سیستم‌های تولید و توزیع مواد غذایی.
۶. تشویق همکاری بین‌المللی برای رسیدگی به چالش‌های امنیت غذایی جهانی.

1- Glauber, Joseph W.; and Laborde Debutquet, David, eds. 2023. The Russia-Ukraine conflict and global food security. Washington, DC: International Food Policy Research Institute (IFPRI)

۷. طراحی برنامه‌های اضطراری برای رسیدگی به اختلالات احتمالی در زنجیره‌های تامین غذای جهانی.
  ۸. افزایش آگاهی و آموزش عمومی در مورد اهمیت امنیت غذایی جهانی و نیاز به پاسخ‌های سیاستی هماهنگ.
- به طور کلی، این کتاب تجزیه و تحلیل قابل توجهی از رابطه پیچیده بین درگیری، تجارت و امنیت غذایی ارائه می‌دهد. نویسندگان بر نیاز به پاسخ‌های سیاستی هماهنگ برای پرداختن به تأثیرات فوری و بلندمدت درگیری روسیه و اوکراین بر امنیت غذایی جهانی تأکید می‌کنند.